TEISINGUMO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2017 m. rugsėjo 13 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Žemės ūkis – Genetiškai modifikuotas maistas ir pašarai – Skubios priemonės – Nacionalinė priemonė, kuria siekiama uždrausti auginti genetiškai modifikuotus kukurūzus MON 810 – Priemonės taikymas toliau arba galiojimo pratęsimas – Reglamentas (EB) Nr. 1829/2003 – 34 straipsnis – Reglamentas (EB) Nr. 178/2002 – 53 ir 54 straipsniai – Taikymo sąlygos – Atsargumo principas“

Byloje C-111/16

dėl *Tribunale di Udine* (Udinės apylinkės teismas, Italija) 2015 m. gruodžio 10 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2016 m. vasario 24 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą baudžiamojoje byloje prieš

Giorgio Fidenato,

Leandro Taboga,

Luciano Taboga

TEISINGUMO TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas L. Bay Larsen (pranešėjas), teisėjai M. Vilaras, J. Malenovský, M. Safjan ir D. Šváby,

generalinis advokatas M. Bobek,

posėdžio sekretorius R. Schiano, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2017 m. vasario 9 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– G. Fidenato ir Leandro ir Luciano Taboga, atstovaujamų advokato F. Longo,

– Italijos vyriausybės, atstovaujamos G. Palmieri, padedamos *avvocato dello Stato* P. Gentili,

– Graikijos vyriausybės, atstovaujamos G. Kanellopoulos ir D. Ntourntoureka,

– Europos Komisijos, atstovaujamos C. Zadra, K. Herbout-Borczak ir C. Valero,

susipažinęs su 2017 m. kovo 30 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

* Proceso kalba: italų.

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2003 m. rugsėjo 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1829/2003 dėl genetiškai modifikuoto maisto ir pašarų (OL L 268, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 13 sk., 32 t., p. 432) 34 straipsnio ir 2002 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 178/2002, nustatančio maistui skirtų teisės aktų bendruosius principus ir reikalavimus, įsteigiančio Europos maisto saugos tarnybą ir nustatančio su maisto saugos klausimais susijusias procedūras (OL L 31, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 6 t., p. 463), 53 ir 54 straipsnių išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant baudžiamąją bylą, iškeltą Giorgio Fidenato ir Leandro ir Luciano Taboga, kurioje jie kaltinami genetiškai modifikuotos kukurūzų veislės MON 810 auginimu, pažeidžiant nacionalinės teisės aktus, kuriais toks auginimas draudžiamas.

Teisinis pagrindas

Reglamentas Nr. 1829/2003

3 Reglamento Nr. 1829/2003 1–3 konstatuojamosios dalys suformuluotos taip:

„(1) Saugaus ir sveiko maisto bei pašarų laisvas judėjimas yra pagrindinis vidaus rinkos aspektas, turintis didelės įtakos piliečių sveikatai ir gerovei, jų socialiniams bei ekonominiams interesams.

(2) Siekiant įgyvendinti Bendrijos politiką, turėtų būti užtikrintas aukštas žmonių gyvenimo ir sveikatos apsaugos lygis.

(3) Norint apsaugoti žmonių ir gyvūnų sveikatą, prieš pateikiant į Bendrijos rinką maisto produktus ir pašarus, kurie susideda arba kurių sudėtyje yra, ar kurie yra pagaminti iš genetiškai modifikuotų organizmų <…>, Bendrijos nustatyta tvarka turėtų būti atliktas jų saugumo vertinimas.“

4 Pagal šio reglamento 1 straipsnio a ir b punktus šio reglamento tikslas, vadovaujantis Reglamente Nr. 178/2002 nustatytais bendraisiais principais, yra parengti bazę, leidžiančią užtikrinti aukštą žmonių gyvenimo ir sveikatos, gyvūnų sveikatos ir gerovės, aplinkos ir vartotojų interesų apsaugos lygį genetiškai modifikuoto maisto ir pašarų atžvilgiu, tuo pačiu užtikrinant veiksmingą vidaus rinkos veikimą, ir nustatyti Bendrijos leidimų išdavimo genetiškai modifikuotam maistui ir pašarams ir priežiūros tvarką.

5 Minėto reglamento 34 straipsnyje „Priemonės kilus pavojui [Skubios priemonės]“ nustatyta:

„Jei akivaizdu, kad produktai, kuriems leidimai išduoti remiantis šio reglamento nuostatomis, gali kelti rimtą pavojų žmonių, gyvūnų sveikatai ar aplinkai <…>, Reglamento [Nr. 178/2002] 53 ir 54 straipsniuose numatyta tvarka imamasi priemonių.“

Reglamentas Nr. 178/2002

6 Reglamento Nr. 178/2002 20 ir 21 konstatuojamosios dalys suformuluotos taip:

„(20) Sveikatos apsaugai Bendrijoje užtikrinti buvo pasitelktas atsargumo principas, sukėlęs kliūtis maisto produktų ir pašarų judėjimui. Todėl būtina nustatyti visoje Bendrijoje vienodą šio principo taikymo pagrindą.

(21) Ypatingomis aplinkybėmis, kai kyla pavojus gyvybei arba sveikatai, atsargumo principas numato rizikos valdymo priemonių arba kitų veiksmų nustatymo mechanizmą tam, kad būtų užtikrintas Bendrijos pasirinktas aukštas sveikatos apsaugos lygis.“

7 Šio reglamento 6 straipsnyje nustatyta:

„1. Norint pasiekti pagrindinį tikslą, t. y. aukštą žmonių sveikatos ir gyvenimo apsaugos lygį, maisto produktus reglamentuojantys įstatymai turi remtis rizikos analize, išskyrus tuos atvejus, kai tai neatitinka aplinkybių arba priemonės pobūdžio.

2. Rizikos vertinimas remiasi turima moksline informacija, o vertinama laikantis savarankiškumo, objektyvumo ir skaidrumo principų.

3. Rizikos valdyme atsižvelgiama į rizikos analizės rezultatus, ypač į [Europos maisto saugos] tarnybos nuomonę, kitus su svarstomu klausimu susijusius kriterijus ir atsargumo principą, jei 7 straipsnio 1 dalyje nustatytos sąlygos yra tinkamos norint pasiekti 5 straipsnyje nustatytus maisto produktus reglamentuojančiuose įstatymuose numatytus bendruosius tikslus.“

8 Šio reglamento 7 straipsnyje „Atsargumo principas“ nurodyta:

„1. Ypatingomis aplinkybėmis, kai, įvertinus turimą informaciją, yra nustatoma kenksmingo poveikio sveikatai galimybė, tačiau mokslas abejoja, laukiant tolesnės išsamesniam rizikos įvertinimui reikalingos mokslinės informacijos, gali būti priimtos laikinosios rizikos valdymo priemonės, užtikrinančios Bendrijos pasirinktą aukštą sveikatos apsaugos lygį.

2. Priemonės, priimtos remiantis šio straipsnio 1 dalimi, turi būti proporcingos ir neapribojančios prekybos labiau, negu reikia, kad būtų pasiektas Bendrijos pasirinktas aukštas sveikatos apsaugos lygis, atsižvelgiant į techninį bei ekonominį įvykdomumą ir kitus faktorius, kurie šioje srityje yra laikomi teisėtais. Per pagrįstą laiką, atsižvelgiant į nustatytą gyvybės arba sveikatos rizikos pobūdį ir mokslinės informacijos, būtinos išsklaidyti mokslo abejones ir atlikti išsamesnį rizikos vertinimą, rūšį, šios priemonės yra nagrinėjamos iš naujo.“

9 Reglamento Nr. 178/2002 53 straipsnis „Bendrijos kilmės arba iš trečiųjų šalių importuojamam maistui ir pašarams taikomos padarinių likvidavimo priemonės [skubios priemonės]“ suformuluotas taip:

„1. Kai yra akivaizdu, kad Bendrijos kilmės arba iš trečiųjų šalių importuotas maistas arba pašarai gali kelti rimtą pavojų žmonių bei gyvūnų sveikatai ar aplinkai ir kad šio pavojaus konkrečios valstybės narės (valstybių narių) taikytomis priemonėmis sėkmingai išvengti neįmanoma, Komisija 58 straipsnio 2 dalyje nustatyta tvarka, atsižvelgdama į padėties sudėtingumą, savo iniciatyva arba valstybės narės prašymu nedelsdama priima vieną arba kelias iš toliau nurodytų priemonių:

a) dėl Bendrijos kilmės maisto arba pašarų:
   i) sustabdo minimo maisto pateikimą į rinką arba vartojimą;
   ii) sustabdo minimų pašarų pateikimą į rinką arba vartojimą;
   iii) šiam maistui arba pašarams nustato specialius reikalavimus;
   iv) imasi kitų tinkamų laikinų priemonių;

b) dėl iš trečiųjų šalių importuoto maisto arba pašarų:
   i) sustabdo minimo maisto ar pašarų importą iš visos trečiosios šalies ar jos dalies, o prireikus ir iš trečiosios šalies, kuri yra tranzito šalis;
   ii) šiam iš visos trečiosios šalies arba iš jos dalies importuojamam maistui arba pašarams nustato specialius reikalavimus;
   iii) imasi kitų tinkamų laikinų priemonių.

2. Tačiau, susidarius nepaprastajai padėčiai, Komisija, pasitarusi su valstybe nare (valstybėmis narėmis) ir informavusi kitas valstybes nares, gali laikinai priimti šio straipsnio 1 dalyje numatytas priemones.

<…>“

10 Šio reglamento 54 straipsnyje „Kitos padarinių likvidavimo priemonės [skubios priemonės]“ numatyta:

„1. Jei valstybė narė oficialiai informuoja Komisiją apie būtinybę imtis padarinių likvidavimo priemonių [skubių priemonių] ir jei Komisija nesiėmė 53 straipsnyje nurodytų priemonių, valstybė narė gali imtis laikinų apsaugos priemonių. Apie tai ji nedelsdama praneša kitoms valstybėms narėms ir Komisijai.

2. Per dešimt darbo dienų Komisija <…> pateikia šį klausimą svarstyti [Maisto grandinės ir gyvūnų sveikatos nuolatiniam komitetui], kad šis išplėstų, iš dalies pakeistų arba panaikintų nacionalines laikinąsias apsaugos priemones.

3. Nacionalines laikinąsias apsaugos priemones valstybė narė gali taikyti tol, kol bus priimtos Bendrijos priemonės.“

11 Minėto reglamento 58 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Komisijai padeda iš valstybių narių atstovų sudarytas Maisto grandinės ir gyvūnų sveikatos nuolatinis komitetas <…>, [kurį sudaro valstybių narių atstovai ir] kuriam pirmininkauja Komisijos atstovas. Visi reikalai sprendžiami Komiteto skyriuose.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

12 1998 m. balandžio 22 d. Sprendimu dėl genetiškai modifikuotų kukurūzų (*Zea mays L.* linija MON 810) pateikimo rinkai Komisija pagal Tarybos direktyvą 90/220/EEB (OL L 131, 1998, p. 32) leido pateikti rinkai kukurūzus MON 810.

13 2013 m. balandžio 11 d. Italijos vyriausybė paprašė Komisijos pagal Reglamento Nr. 178/2002 53 straipsnyje numatytą procedūrą imtis Reglamento Nr. 1829/2003 34 straipsnyje numatytų skubių priemonių, kad būtų uždraustas šių kukurūzų auginimas. Grįsdama savo prašymą, ši vyriausybė pateikė *Consiglio per la ricerca e la sperimentazione in agricoltura* (Tyrimų ir eksperimentų žemės ūkio srityje taryba, Italija) (CRA) ir *Istituto Superiore per la Protezione e la Ricerca Ambientale* (Aplinkos apsaugos ir tyrimų institutas, Italija) (ISPRA) atliktus mokslinius tyrimus.

14 Savo 2013 m. gegužės 17 d. atsakyme Komisija nurodė, kad, atlikusi preliminarų jai pateiktos informacijos vertinimą, nusprendė, jog nėra skubos priimti priemones pagal Reglamento Nr. 178/2002 53 ir 54 straipsnius.

15 Tačiau, siekdama atlikti išsamesnę šios valstybės narės pateiktos mokslinės informacijos analizę, Komisija 2013 m. gegužės 29 d. paprašė Europos maisto saugos tarnybos įvertinti šiuos įrodymus iki 2013 m. rugsėjo mėn. pabaigos.

16 Italijos vyriausybė 2013 m. liepos 12 d. *decreto Adozione delle misure d'urgenza ai sensi dell'art. 54 del regolamento (CE) n. 178/2002, concernente la coltivazione di varietà di mais geneticamente modificato MON 810* (Dekretas dėl skubių priemonių priėmimo pagal Reglamento (EB) Nr. 178/2002 54 straipsnį, kiek tai susiję su genetiškai modifikuotų kukurūzų veislės MON 810 auginimu) (GURI Nr. 187, 2013 m. rugpjūčio 10 d.) uždraudė auginti genetiškai modifikuotų kukurūzų veislę MON 810.

17 2013 m. rugsėjo 24 d. Europos maisto saugos tarnyba pateikė Nuomonę Nr. 3371; joje nurodyta, kad Genetiškai modifikuotų organizmų (toliau – GMO) darbo grupė Italijos vyriausybės dokumentuose, pateiktuose pagrindžiant priemones kilus pavojui, susijusias su kukurūzais MON 810, nerado naujų mokslinių įrodymų, kurie pateisintų prašomas skubias priemones. Todėl ši grupė nusprendė, kad toliau taikomos jos ankstesnės išvados dėl su kukurūzais MON 810 susijusio pavojaus vertinimo.

18 Iš Teisingumo Teismui pateiktos bylos medžiagos ir per teismo posėdį pateiktų Komisijos paaiškinimų matyti, kad Komisija informavo Maisto grandinės ir gyvūnų sveikatos nuolatinį komitetą apie tai, jog Italijos vyriausybė pranešė apie savo priimtas apsaugos priemones, bet nepateikė jai sprendimo dėl nacionalinių apsaugos priemonių pratęsimo, dalinio pakeitimo ar panaikinimo projekto, kaip to reikalaujama pagal Reglamento Nr. 178/2002 54 straipsnio 2 dalį.

19 Šiomis aplinkybėmis G. Fidenato ir Leandro ir Luciano Taboga buvo patraukti atsakomybėn *Tribunale di Udine* (Udinės apylinkės teismas, Italija) už tai, kad konkrečiai nenurodytu laikotarpiu augino genetiškai modifikuotų kukurūzų veislę, būtent MON 810, ir taip pažeidė tai daryti draudžiančius nacionalinės teisės aktus.

20 *Tribunale di Udine* (Udinės apylinkės teismas, Italija) ikiteisminio tyrimo teisėjas konkrečiai nenurodytą dieną priėmė baudžiamąjį įsakymą, kuriuo nubaudė minėtus asmenis.

21 Šie asmenys pareiškė prieštaravimą dėl minėto įsakymo ir nurodė, kad nacionalinės teisės norma, kuria remiantis tas įsakymas priimtas, yra neteisėta, nes šia teisės norma pažeidžiamas Reglamento Nr. 1829/2003 34 straipsnis ir Reglamento Nr. 178/2002 53 ir 54 straipsniai.

22 Šiomis aplinkybėmis *Tribunale di Udine* (Udinės apylinkės teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar pagal Reglamento Nr. 178/2002 54 straipsnio 1 dalį Komisija, gavusi valstybės narės prašymą, privalo, net jeigu mano, jog dėl konkretaus maisto ir pašaro nekyla didelė ir akivaizdi rizika žmonių ir gyvūnų sveikatai ir aplinkai, priimti skubias priemones pagal Reglamento Nr. 178/2002 53 straipsnį?

2. Ar tuo atveju, jeigu Komisija pateikia prašančiajai valstybei narei savo vertinimą, kuris prieštarauja minėtos valstybės narės prašymui, nes juo teoriškai paneigiama būtinybė imtis skubių priemonių, ir todėl nepriima tos valstybės narės prašomų skubių priemonių pagal Reglamento Nr. 1829/2003 34 straipsnį, prašymą pateikusi valstybė narė gali pagal Reglamento Nr. 178/2002 53 straipsnį imtis laikinų skubių priemonių?

3. Ar su atsargumo principu susiję argumentai, neturintys nieko bendra su didelės ir akivaizdžios rizikos žmonių ir gyvūnų sveikatai ir aplinkai, naudojant tam tikrą maistą ar pašarus, kriterijais, gali pateisinti valstybės narės priimtas laikinas skubias priemones pagal Reglamento Nr. 1829/2003 34 straipsnį?

4. Ar tada, kai aišku ir akivaizdu, kad Europos Komisija nustatė, jog neįvykdytos esminės skubių priemonių priėmimo sąlygos dėl tam tikro maisto ar pašaro, o toks vertinimas vėliau buvo patvirtintas Europos maisto saugos tarnybos mokslinėje nuomonėje ir raštu pateiktas prašančiajai

valstybei narei, valstybė narė gali ir toliau palikti galioti laikinas skubias priemones ir (arba) pratęsti tokių laikinų skubių priemonių galiojimą tuo atveju, kai jau pasibaigęs laikotarpis, kuriam jos buvo priimtos?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

23 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 1829/2003 34 straipsnis, siejamas su Reglamento Nr. 178/2002 53 straipsniu, turi būti aiškinamas taip, kad Komisija privalo priimti skubias priemones, kaip jos suprantamos pagal pastarąjį straipsnį, jeigu valstybė narė pagal pastarojo reglamento 54 straipsnio 1 dalį ją oficialiai informuoja apie būtinybę imtis priemonių, nors nėra akivaizdu, kad Reglamentu Nr. 1829/2003 arba pagal jį leistas produktas gali kelti rimtą pavojų žmonių sveikatai, gyvūnų sveikatai ar aplinkai.

24 Ir Reglamentu Nr. 1829/2003, ir Reglamentu Nr. 178/2002 konkrečiai siekiama užtikrinti aukštą žmonių sveikatos ir vartotojų interesų apsaugos lygį, kiek tai susiję su maistu, kartu užtikrinant veiksmingą vidaus rinkos veikimą.

25 Be to, kaip matyti iš Reglamento Nr. 1829/2003 1 konstatuojamosios dalies, net jei saugaus ir sveiko maisto bei pašarų laisvas judėjimas yra pagrindinis vidaus rinkos aspektas, Sąjungos teisėje aiškiai numatytais atvejais valstybė narė gali nustatyti draudimą arba apribojimą auginti GMO, leistus pagal Reglamentą Nr. 1829/2003 ir įtrauktus į bendrąjį katalogą pagal 2002 m. birželio 13 d. Tarybos direktyvą 2002/53/EB dėl bendrojo žemės ūkio augalų veislių katalogo (OL L 193, 2002, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 3 sk., 36 t., p. 281) (šiuo klausimu žr. 2012 m. rugsėjo 6 d. Sprendimo *Pioneer Hi Bred Italia*, C-36/11, EU:C:2012:534, 63 ir 70 punktus).

26 Tarp tokių išimčių yra, be kita ko, pagal Reglamento Nr. 1829/2003 34 straipsnį priimtos priemonės.

27 Kaip matyti iš Reglamento Nr. 1829/2003 34 straipsnio teksto, jei akivaizdu, kad produktai, dėl kurių leidimai išduoti remiantis šio reglamento nuostatomis, gali kelti rimtą pavojų žmonių, gyvūnų sveikatai ar aplinkai, Reglamento Nr. 178/2002 53 ir 54 straipsniuose numatyta tvarka imamasi priemonių. Be to, primintina, kad Reglamento Nr. 178/2002 53 straipsnis susijęs su skubiomis priemonėmis, kurių gali imtis Komisija, nes priemonių, kurių gali imtis valstybės narės, priėmimas reglamentuotas šio reglamento 54 straipsnyje.

28 Todėl jeigu nenustatyta, kad Reglamentu Nr. 1829/2003 arba pagal jį leistas produktas akivaizdžiai gali kelti rimtą pavojų žmonių, gyvūnų sveikatai ar aplinkai, Komisija pagal šio reglamento 34 straipsnį, siejamą su Reglamento Nr. 178/2002 53 straipsniu, neprivalo priimti skubių priemonių, kaip jos suprantamos pagal šiuos straipsnius.

29 Tai, kad priimti tokias priemones prašė valstybė narė, neturi įtakos Komisijos šiuo klausimu turimai diskrecijai.

30 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pirmąjį klausimą reikia atsakyti taip: Reglamento Nr. 1829/2003 34 straipsnis, siejamas su Reglamento Nr. 178/2002 53 straipsniu, turi būti aiškinamas taip, kad Komisija neprivalo priimti skubių priemonių, kaip jos suprantamos pagal pastarąjį straipsnį, jeigu valstybė narė pagal pastarojo reglamento 54 straipsnio 1 dalį ją oficialiai informuoja apie būtinybę imtis priemonių, kai nėra akivaizdu, kad Reglamentu Nr. 1829/2003 arba pagal jį leistas produktas gali kelti rimtą pavojų žmonių sveikatai, gyvūnų sveikatai ar aplinkai.

Dėl antrojo ir ketvirtojo klausimų

31 Antruoju ir ketvirtuoju klausimais, kuriuos reikia nagrinėti kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 1829/2003 34 straipsnis, siejamas su Reglamento Nr. 178/2002 54 straipsniu, turi būti aiškinamas taip, kad valstybė narė po to, kai oficialiai informavo Komisiją apie būtinybę imtis skubių priemonių ir jei ši nesiėmė jokių Reglamento Nr. 178/2002 53 straipsnyje nurodytų priemonių, gali, pirma, imtis tokių priemonių nacionaliniu lygiu ir, antra, toliau jas taikyti arba pratęsti jų galiojimą, kol Komisija pagal pastarojo reglamento 54 straipsnio 2 dalį nepriėmė sprendimo, kuriuo nustatomas jų pratęsimas, dalinis pakeitimas ar panaikinimas.

32 Šiuo klausimu primintina, kad Reglamento Nr. 1829/2003 34 straipsnis valstybei narei leidžia priimti skubias priemones, kaip jos suprantamos pagal šį straipsnį, su sąlyga, kad, be minėtame straipsnyje nustatytų esminių sąlygų, laikomasi Reglamento Nr. 178/2002 54 straipsnyje nustatytų procedūrinių sąlygų (šiuo klausimu žr. 2011 m. rugsėjo 8 d. Sprendimo *Monsanto ir kt.*, C-58/10–C-68/10, EU:C:2011:553, 66–69 punktus).

33 Pagal šio reglamento 54 straipsnio 1 dalies tekstą, jei valstybė narė oficialiai informuoja Komisiją apie būtinybę imtis skubių priemonių ir jei Komisija nesiėmė jokių minėto reglamento 53 straipsnyje nurodytų priemonių, valstybė narė gali imtis laikinų apsaugos priemonių.

34 Šios procedūrinės sąlygos nurodytos 54 straipsnio 1 dalyje, pagal kurią valstybės narės turi, pirma, „oficialiai“ informuoti Komisiją apie būtinybę imtis skubių priemonių ir, antra, tuo atveju, kai Komisija nesiėmė jokių 53 straipsnyje nurodytų priemonių, „nedelsdamos“ pranešti Komisijai ir kitoms valstybėms narėms apie priimtas nacionalines laikinąsias apsaugos priemones. Todėl, atsižvelgiant į atitinkamos valstybės narės veiksmų skubą ir Reglamentu Nr. 1829/2003 siekiamą visuomenės sveikatos apsaugos tikslą, Reglamento Nr. 178/2002 54 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, jog pagal ją skubos atveju šioje dalyje numatyta informacija Komisijai turi būti perduodama vėliausiai tuo pačiu metu, kai atitinkama valstybė narė imasi skubių priemonių (2011 m. rugsėjo 8 d. Sprendimo *Monsanto ir kt.*, C-58/10–C-68/10, EU:C:2011:553, 73 punktas).

35 Be to, Reglamento Nr. 178/2002 54 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad valstybių narių priimtos skubios priemonės gali būti taikomos tol, kol nepriimtos Europos Sąjungos priemonės.

36 Tolesnio šių priemonių taikymo paminėjimas šiame straipsnyje turi būti suprantamas kaip apimantis ir šių priemonių galiojimo pratęsimą, kai jos buvo priimtos laikinai. Viena vertus, iš šio reglamento nematyti, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas būtų ketinęs apriboti priemones, kuriomis atitinkamai valstybei narei leidžiama palikti galioti priimtas priemones, kita vertus, priešingas aiškinimas galėtų būti kliūtis suvaldyti pavojų žmonių sveikatai, gyvūnų sveikatai ar aplinkai, kurį gali kelti Bendrijos kilmės ar iš trečiųjų valstybių importuotas maistas ar pašarai.

37 Vis dėlto, kaip pažymėjo Teisingumo Teismas 2011 m. rugsėjo 8 d. Sprendimo *Monsanto ir kt.* (C-58/10–C-68/10, EU:C:2011:553) 78 punkte, atsižvelgiant į Reglamente Nr. 1829/2003 numatytos sistemos struktūrą ir jos tikslą išvengti dirbtinių skirtumų vertinant rimtą pavojų, tik Komisija ir Europos Sąjungos Taryba yra paskutinės instancijos, galinčios vertinti ir valdyti rimtą ir akivaizdų pavojų prižiūrint Sąjungos teismui.

38 Iš to darytina išvada, kad kai valstybės narės imasi Reglamento Nr. 1829/2003 34 straipsnyje numatytų skubių priemonių ir jas įgyvendina, jei Sąjungos lygiu nėra priimta jokio sprendimo šiuo klausimu, nacionaliniai teismai, kurių prašoma patikrinti tokių nacionalinių priemonių teisėtumą, turi jurisdikciją įvertinti, ar šios priemonės teisėtos atsižvelgiant į šiame 34 straipsnyje įtvirtintas esmines sąlygas ir Reglamento Nr. 178/2002 54 straipsnyje įtvirtintas procedūrines sąlygas; Teisingumo Teismas gali užtikrinti Sąjungos teisės vienodą taikymą per prejudicinio sprendimo priėmimo procedūrą, nes jei nacionaliniam teismui kyla abejonių dėl Sąjungos teisės nuostatos aiškinimo, jis pagal

SESV 267 straipsnio antrą ir trečią pastraipas gali arba privalo pateikti prejudicinį klausimą Teisingumo Teismui (2011 m. rugsėjo 8 d. Sprendimo *Monsanto ir kt.*, C-58/10–C-68/10, EU:C:2011:553, 79 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

39 Šiuo klausimu pažymėtina, kad iš rašytinių pastabų, kurias Komisija pateikė Teisingumo Teismui, matyti, jog, priešingai, nei reikalaujama pagal Reglamento Nr. 178/2002 54 straipsnio 2 dalį, Sąjungos lygiu nebuvo priimta jokio sprendimo, siekiant pratęsti, iš dalies pakeisti ar panaikinti minėtą nacionalinę laikinąją apsaugos priemonę.

40 Iš šios nuostatos matyti, kad per dešimt darbo dienų Komisija šio reglamento 58 straipsnio 2 dalyje nustatyta tvarka to paties reglamento 58 straipsnio 1 dalyje minėtam Maisto grandinės ir gyvūnų sveikatos nuolatiniam komitetui pateikia svarstyti klausimą dėl nacionalinių laikinųjų apsaugos priemonių pratęsimo, dalinio pakeitimo arba panaikinimo.

41 Tačiau, jei Komisija kreipėsi į Maisto grandinės ir gyvūnų sveikatos nuolatinį komitetą ir sprendimas priimtas Sąjungos lygiu, tokiame sprendime pateikti su šiuo atveju susiję faktų ir teisiniai vertinimai pagal SESV 288 straipsnį yra privalomi visoms valstybės narės, kuriai skirtas toks sprendimas, institucijoms, įskaitant nacionalinius teismus, kurie turi įvertinti nacionaliniu lygiu priimtų priemonių teisėtumą (šiuo klausimu žr. 2011 m. rugsėjo 8 d. Sprendimo *Monsanto ir kt.*, C-58/10–C-68/10, EU:C:2011:553, 80 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

42 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į antrąjį ir ketvirtąjį klausimus reikia atsakyti taip: Reglamento Nr. 1829/2003 34 straipsnis, siejamas su Reglamento Nr. 178/2002 54 straipsniu, turi būti aiškinamas taip, kad valstybė narė po to, kai oficialiai informavo Komisiją apie būtinybę imtis skubių priemonių ir jei ši nesiėmė jokių Reglamento Nr. 178/2002 53 straipsnyje nurodytų priemonių, gali, pirma, imtis tokių priemonių nacionaliniu lygiu ir, antra, toliau jas taikyti arba pratęsti jų galiojimą, kol Komisija pagal pastarojo reglamento 54 straipsnio 2 dalį nepriėmė sprendimo, kuriuo nustatomas jų pratęsimas, dalinis pakeitimas ar panaikinimas.

Dėl trečiojo klausimo

43 Trečiuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Reglamento Nr. 1829/2003 34 straipsnis, siejamas su atsargumo principu, turi būti aiškinamas taip, kad jis suteikia valstybėms narėms galimybę pagal Reglamento Nr. 178/2002 54 straipsnį priimti laikinas skubias priemones remiantis vien šiuo principu, nereikalaujant, kad būtų įvykdytos Reglamento Nr. 1829/2003 34 straipsnyje numatytos sąlygos.

44 Šiuo klausimu pažymėtina, kad Reglamento Nr. 178/2002 7 straipsnyje apibrėžtas atsargumo principas maistą reglamentuojančių teisės aktų srityje. Šio straipsnio 1 dalyje numatyta, kad ypatingomis aplinkybėmis, kai, įvertinus turimą informaciją, yra nustatoma kenksmingo poveikio sveikatai galimybė, tačiau mokslas abejoja, laukiant tolesnės išsamesniam rizikos įvertinimui reikalingos mokslinės informacijos, gali būti priimtos laikinosios rizikos valdymo priemonės, užtikrinančios Sąjungos pasirinktą aukštą sveikatos apsaugos lygį.

45 Kaip priminta šio sprendimo 27 punkte, Reglamento Nr. 1829/2003 34 straipsnyje nustatytos sąlygos, kurioms esant produktui, kurio leidimas išduotas remiantis šio reglamento nuostatomis, gali būti taikomos skubios priemonės ir taip tiksliai apibrėžiamas šioms priemonėms priimti taikomas reikalavimų lygis.

46 Kaip pažymėjo generalinis advokatas savo išvados 78 punkte, nors atsargumo principas, kaip jis įtvirtintas Reglamento Nr. 178/2002 7 straipsnyje, yra bendrasis maistą reglamentuojančių teisės aktų principas, Sąjungos teisės aktų leidėjas Reglamento Nr. 1829/2003 34 straipsnyje nustatė aiškią taisyklę dėl skubių priemonių priėmimo pagal Reglamento Nr. 178/2002 53 ir 54 straipsniuose numatytas procedūras.

47 Kaip nurodė Teisingumo Teismas 2011 m. rugsėjo 8 d. Sprendimo *Monsanto ir kt.* (C-58/10–C-68/10, EU:C:2011:553) 71 punkte, Reglamento Nr. 178/2002 54 straipsnio 1 dalyje numatytos sąlygos, nuo kurių priklauso skubių priemonių priėmimas, turi būti aiškinamos atsižvelgiant, be kita ko, į atsargumo principą, siekiant užtikrinti aukštą žmonių gyvenimo ir sveikatos apsaugos lygį, kartu stengiantis garantuoti saugaus ir sveiko maisto bei pašarų laisvą judėjimą, kuris yra pagrindinis vidaus rinkos aspektas.

48 Vis dėlto šis principas negali būti aiškinamas kaip leidžiantis atmesti arba iš dalies pakeisti, ypač sušvelninant, nuostatas, numatytas Reglamento Nr. 1829/2003 34 straipsnyje.

49 Šiuo klausimu pažymėtina, kad, kaip priminta šio sprendimo 38 punkte, nacionaliniai teismai, kurių prašoma patikrinti šio reglamento 34 straipsnyje nurodytų nacionalinių skubių priemonių teisėtumą, turi jurisdikciją įvertinti, ar šios priemonės teisėtos atsižvelgiant į šiame straipsnyje numatytas esmines sąlygas ir Reglamento Nr. 178/2002 54 straipsnyje įtvirtintas procedūrines sąlygas.

50 Be to, konstatuotina, kad, kaip pažymėjo generalinis advokatas savo išvados 68 punkte, laikinosioms rizikos valdymo priemonėms, kurios gali būti priimtos remiantis atsargumo principu, ir skubioms priemonėms, priimamoms pagal Reglamento Nr. 1829/2003 34 straipsnį, taikoma ne ta pati tvarka. Iš Reglamento Nr. 178/2002 7 straipsnio matyti, kad šių laikinųjų priemonių priėmimas susietas su sąlyga, jog turimos informacijos vertinimas turi rodyti kenksmingo poveikio sveikatai galimybę, tačiau turi egzistuoti mokslinių abejonių. Vis dėlto pagal Reglamento Nr. 1829/2003 34 straipsnį leidžiama imtis skubių priemonių, jeigu „akivaizdu“, kad produktas, kurio leidimas išduotas remiantis šio reglamento nuostatomis, gali kelti „rimtą“ pavojų žmonių, gyvūnų sveikatai ar aplinkai.

51 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas 2011 m. rugsėjo 8 d. Sprendimo *Monsanto ir kt.* (C-58/10–C-68/10, EU:C:2011:553) 76 ir 77 punktuose nusprendė, kad Reglamento Nr. 1829/2003 34 straipsnyje pavartoti žodžiai „akivaizdu“ ir „rimtas pavojus“ turi būti suprantami kaip reiškiantys didelę riziką, dėl kurios kyla akivaizdi grėsmė žmonių ir gyvūnų sveikatai ar aplinkai. Ši rizika turi būti nustatoma remiantis nauja informacija, pagrįsta patikimais mokslo duomenimis. Remiantis šiuo 34 straipsniu priimtų apsaugos priemonių negalima tinkamai pateisinti vien hipotetine pavojaus buvimo galimybe, pagrįsta tik mokslo kol kas nepatikrintomis prielaidomis. Priešingai, tokių apsaugos priemonių, nepaisant jų laikino pobūdžio ir net jei jos yra prevencinės, galima imtis tik remiantis kiek įmanoma išsamesniu pavojaus įvertinimu, atsižvelgiant į konkretaus atvejo aplinkybes, patvirtinančias šių priemonių būtinumą.

52 Be to, pažymėtina, kad, kaip nurodė generalinis advokatas savo išvados 74–76 punktuose, rizikos lygio, reikalaujamo, viena vertus, pagal Reglamento Nr. 1829/2003 34 straipsnį ir, kita vertus, pagal Reglamento Nr. 178/2002 7 straipsnį, skirtumas turi būti suprantamas atsižvelgiant į procedūrinį šių nuostatų įgyvendinimą, t. y. Reglamento Nr. 1829/2003 34 straipsnio taikymą pagal jį leidžiamiems produktams ir Reglamento Nr. 178/2002 7 straipsnio taikymą visai maistą reglamentuojančių teisės aktų sričiai, įskaitant produktus, kuriems leidimo išdavimo procedūra niekuomet nebuvo taikyta.

53 Todėl, siekiant, kad Reglamento Nr. 178/2002 7 straipsnis nesumažintų netikrumo laipsnio, kurio reikalaujama pagal Reglamento Nr. 1829/2003 34 straipsnyje įtvirtintą taisyklę, kad būtų galima priimti skubias priemones, toks savarankiškas atsargumo principo, koks įtvirtintas Reglamento Nr. 178/2002 7 straipsnyje, taikymas nesilaikant Reglamento Nr. 1829/2003 34 straipsnyje numatytų esminių sąlygų pastarajame straipsnyje numatytoms skubioms priemonėms priimti negali būti leidžiamas.

54 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į trečiąjį klausimą reikia atsakyti taip: Reglamento Nr. 1829/2003 34 straipsnis, siejamas su Reglamento Nr. 178/2002 7 straipsnyje įtvirtintu atsargumo principu, turi būti aiškinamas taip, kad jis nesuteikia valstybėms narėms galimybės pagal Reglamento Nr. 178/2002 54 straipsnį priimti laikinų skubių priemonių remiantis vien šiuo principu, neįvykdžius Reglamento Nr. 1829/2003 34 straipsnyje numatytų esminių sąlygų.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

55 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti tas teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (trečioji kolegija) nusprendžia:

1. **2003 m. rugsėjo 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1829/2003 dėl genetiškai modifikuoto maisto ir pašarų 34 straipsnis, siejamas su 2002 m. sausio 28 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 178/2002, nustatančio maistui skirtų teisės aktų bendruosius principus ir reikalavimus, įsteigiančio Europos maisto saugos tarnybą ir nustatančio su maisto saugos klausimais susijusias procedūras, 53 straipsniu, turi būti aiškinamas taip, kad Europos Komisija neprivalo priimti skubių priemonių, kaip jos suprantamos pagal pastarąjį straipsnį, jeigu valstybė narė pagal pastarojo reglamento 54 straipsnio 1 dalį ją oficialiai informuoja apie būtinybę imtis priemonių, kai nėra akivaizdu, kad Reglamentu Nr. 1829/2003 arba pagal jį leistas produktas gali kelti rimtą pavojų žmonių sveikatai, gyvūnų sveikatai ar aplinkai.**

2. **Reglamento Nr. 1829/2003 34 straipsnis, siejamas su Reglamento Nr. 178/2002 54 straipsniu, turi būti aiškinamas taip, kad valstybė narė po to, kai oficialiai informavo Europos Komisiją apie būtinybę imtis skubių priemonių ir jei ši nesiėmė jokių Reglamento Nr. 178/2002 53 straipsnyje nurodytų priemonių, gali, pirma, imtis tokių priemonių nacionaliniu lygiu ir, antra, toliau jas taikyti arba pratęsti jų galiojimą, kol Komisija pagal pastarojo reglamento 54 straipsnio 2 dalį nepriėmė sprendimo, kuriuo nustatomas jų pratęsimas, dalinis pakeitimas ar panaikinimas.**

3. **Reglamento Nr. 1829/2003 34 straipsnis, siejamas su Reglamento Nr. 178/2002 7 straipsnyje įtvirtintu atsargumo principu, turi būti aiškinamas taip, kad jis nesuteikia valstybėms narėms galimybės pagal Reglamento Nr. 178/2002 54 straipsnį priimti laikinų skubių priemonių remiantis vien šiuo principu, neįvykdžius Reglamento Nr. 1829/2003 34 straipsnyje numatytų esminių sąlygų.**

Parašai.